

REGERING PÅ VILDSPOR

Beskæftigelsespolitik uden effekt

VK-regeringens beskæftigelsespolitik bygger på den grundopfattelse, at der er arbejde nok, men at udbuddet af arbejdskraft enten ikke er godt nok eller utilstrækkeligt. Naturligt nok overlader man så efterspørgslen efter arbejdskraft til sig selv og koncentrerer sig alene om udbudssiden. Det er fokus i regeringens beskæftigelsespolitik.

Derfor er der god mening i at skifte ordet arbejdsmarkedspolitik ud med beskæftigelsespolitik. Det handler ikke længere om at udforme en politik, der rammer alle områder af arbejdsmarkedet, herunder beskæftigelsesmængden. Al erfaring viser jo, at arbejdsgiverne alligevel hyrer og fyrer, som det passer dem. Politikerne skal alene koncentrere sig om at tilvejebringe den bedste og billigste arbejdskraft.

Regeringens vækstfilosofi er enkel. Der skal 60 – 80.000 flere ud på arbejdsmarkedet inden 2010. Underforstået: Der er arbejde nok til så mange, hvis udbuddet af arbejdskraft er det rigtige. Selv om arbejdspladserne ikke er der her og nu, vil de komme, hvis beskæftigelsespolitikken virker.

Hele VK-regeringens politik hviler på, at denne forestilling også holder i virkeligheden. Man overlader markedet til sig selv, og begrænser sig politisk til at stille de bedst mulige rammebetingelser til rådighed.

Det er inden for den ramme, vi skal forstå den nye beskæftigelsesreform. På mange måder viderefører den i det ydre den tidligere arbejdsmarkedspolitik fra 90'erne, men i indholdet adskiller den sig på væsentlige punkter.

Neddrogning af uddannelsesindsatsen

Reformens udgangspunkt er, at arbejdskraften generelt er tilstrækkelig godt uddannet eller uddannes bedst ude i produktionen. Derfor kan man roligt drosle kraftigt ned for det uddannelsesperspektiv, der lå i den tidligere arbejdsmarkedspolitik.

I fremtiden skal vægten lægges på formidlingen af arbejdskraft. Her henviser man til, at Arbejdsformidlingen (AF) kun formidler cirka 15 procent af arbejdskraften. Derfor giver det god mening at privatisere formidlingen for at opnå større effektivitet.

Som konsekvens af denne politik har man indført brugerbetaling på AMU-kurser som et økonomisk incitament til et mindre forbrug af kurser. Samtidig har man lagt et vejledende loft på 55 procent over, hvor stor en del af AF-regionernes bevilling, der må gå til uddannelsesaktivering.

I stedet skal indsatsen koncentreres om tre aktiveringsredskaber:

- Vejledning og kortere opkvalificeringskurser.
- Jobtræning.
- Beskæftigelse med løntilskud.

Det enstrengede system – et opgør med den danske model

Strukturelt stiler regeringen mod det enstrengede formidlingssystem, hvilket har vidtrækkende konsekvenser. I al sin enkelhed agter regeringen at samle den statslige og kommunale formidling i ét kontor, hvor der formidles arbejde til dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere på lige fod. Hermed er der lagt op til en langsom nedbrydning af det traditionelle forsikringssystem via a-kasserne.

Derfor blev forslaget også fulgt op med et forslag om oprettelse af en statsfinansieret tværfaglig a-kasse, medmindre de eksisterende a-kasser selv tog initiativer i den retning. Nu er blandt andre Det Radikale Venstre gået skridtet videre og foreslår, at alle voksne danskere skal være medlem af en a-kasse.

Konsekvensen vil blive, at a-kassesystemet helt løsrives fra fagbevægelsen. Og så passer pengene: Obligatorisk medlemskab af en tværfaglig a-kasse, et enstrengt formidlingssystem og en masse forskellige private udbydere af praktisk formidling, der aflønnes efter resultater.

Med andre ord føres markedsmekanismerne helt ind i formidlingsdelen, hvorved både uddannelses-, sundheds- og socialpolitiske hensyn skibes af. Arbejdskraften er for alvor blevet en vare, som private virksomheder kan tjene penge på at "sælge".

Liberalt opgør med den hidtidige aktivering

Men når nu der er arbejde nok, og arbejdskraften er tilstrækkelig uddannet eller uddannes på arbejdspladsen, hvorfor er det så ikke lykkedes at få flere i arbejde under den tidligere arbejdsmarkedspolitik?

VK-regeringens svar er lige så logisk som besnærende enkelt: – Der har været for meget nyttesløs aktivering, som ikke har været til de lediges fordel. Jobtræning har skaffet flere i arbejde end uddannelse. Og allervigtigst: Der har manglet økonomiske

incitamenter for den ledige i begge systemer til at søge arbejde. "Det skal kunne betale sig at arbejde!"

Selvfølgelig har regeringen en pointe i kritikken af "aktiveringsfabrikken". Hvem har ikke oplevet udsigtsløs aktivering et eller andet sted? Men kritikken har et helt andet ærinde. Aktiveringen skal beskæres til et minimum. Ligeså uddannelse – hvorimod jobsøgningskurser udført af private virksomheder kombineret med forringelser i dagpengesatser og kontanthjælp skal udgøre den ønskede "pisk og gulerod".

"Udbuddet skaber selv sin egen efterspørgsel" mente liberale økonomer i slutningen af 1800-tallet. På almindeligt dansk kunne man sige: – Hvis forholdene som ledig er tilstrækkelig utålelige, skal man nok faldbyde sin arbejdskraft og sænke sine forventninger til løn- og arbejdsforhold.

På vej mod forligsbrud

Men regeringen har jo bundet sig til et forlig med blandt andre Socialdemokratiet, hvor den lover ikke at røre ved dagpengesatserne. Så forringelserne kan vel ikke komme ad den vej? Jo, det er allerede ved at ske.

I lov om aktiv socialpolitik er der flere sanktionsmuligheder over for ledige på kontanthjælp, hvis de ikke aktivt søger arbejde. Og i udspillet til finansloven for 2004 gik regeringen elegant uden om forligsteksten. Man foreslog ikke at pille ved satserne, men derimod at ændre på betingelserne for at opnå dagpenge. En hane, der ville kunne skrues på i flere omgange.

Selv om anslaget ikke lykkedes i denne omgang, er den klare hensigt at gøre det så vanskeligt at opnå dagpenge, at flere vælger at forsikre sig privat eller helt opgiver. Dermed vil dagpenge- og kontanthjælpssystem med tiden nærme sig hinanden, og så passer pengene igen.

Lov om aktiv beskæftigelsespolitik og aktiv socialpolitik kan slås sammen til én lov som grundlag for det enstrengede formidlingssystem med ensartede og forsimplede redskaber, der kan udbydes i licitation. Det hele er skåret til, så det passer til privat formidlingsvirksomhed. Myndighederne behøver blot at sidde på kontrol- og sanktionsfunktionen – og eventuelt en stor tværgående, statsfinansieret a-kasse.

Man kan – uden at sætte tingene på spidsen – hævde, at den nuværende regering udgør en større trussel mod den danske arbejdsmarkedsmodel end EU-lovgivningen. I hvert fald sætter regeringen med sine tiltag hele den danske fagbevægelse under et gevaldigt pres. Og modsvaret lader vente på sig.

Foringelser, faldgruber – og fortsat faldende beskæftigelse

Hvordan er det så gået i praksis? Endnu er det for tidligt at komme med helt håndfaste svar, men der tegner sig nogle tendenser.

Nye tal fra rådet for voksen- og efteruddannelse viser, at der på en række efteruddannelser er tale om et fald på 25 procent i første halvdel af 2003 sammenlignet med de tre foregående år.

Alle AF-regioner har været i gang med omfattende og bureaukratiske udliciteringsrunder, hvor private virksomheder, skoler og a-kasser bød ind på gennemførelse af de obligatoriske kontaktføløb.

Det er først de næste par år, vi kan vurdere konsekvenserne, men allerede nu er der kommet meldinger om stærkt kritisable private tilbud. Desuden kan der konstateres et mærkbart fald i uddannelsesaktiveringen, som især går ud over de kortuddannede.

Til gengæld har de arbejdspladser, som er hele beskæftigelsespolitikens omdrejningspunkt, endnu ikke vist sig – tværtimod. Beskæftigelsen er faldet, hvorfor det bliver vanskeligere at oprette private jobtræningspladser og skaffe de ledige i arbejde med løntilskud.

Vender denne udvikling ikke meget snart, vil regeringens politik kun have to elementer tilbage: Øget kontrol og disciplinering af de ledige samt nedskæringer i forsørgelsesgrundlaget. Hvad angår det første kan der allerede spores en markant stigning i indberetninger til a-kasserne. Hvad angår det sidste måtte regeringen give op i forbindelse med forhandlingerne om finansloven – men vil uden tvivl vende tilbage.

VK-regeringens udgangspunkt holder ikke

Faktisk viser regeringens beskæftigelsesfilosofi, som den deler med liberale regeringer overalt i den vestlige verden, skuffende resultater. Blandt andet er resultaterne fra Holland alarmerende, og i det store hele er det den model, beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen har overtaget.

De private virksomheder interesserer sig kun for de mest "formidlingsparate" ledige, da de andre giver en dårlig indtjening. Nationaløkonomisk er der fare for, at vi på sigt mister konkurrenceevne, fordi arbejdskraften uddannes for dårligt eller for ensidigt. Endelig holder den liberale læresætning, at udbuddet skaber sin egen efterspørgsel, ikke. Men for at omgå denne indlysende erfaring rettes fokus blot endnu mere ensidigt mod lønmodtagerne og de ledige.

Denne udvikling kan vi også forvente i Danmark, hvor alle de væsentlige elementer af den tidligere arbejdsmarkedspolitik hives ud, hvor jagten på de ledige intensiveres, og hvor den sundheds- og socialpolitiske indsats først kommer i spil, når de ledige er blevet marginaliseret eller udstødt fra arbejdsmarkedet.

Tag fat på efterspørgselssiden

Det ensidige fokus på udbudssiden er grundlæggende fejlslagt og har alene til formål at individualisere arbejdsløshedsproblemet. Derfor handler det ikke kun om

at få forbedret den eksisterende lovgivning om aktiv beskæftigelsespolitik og aktiv socialpolitik.

Fagbevægelsens vigtigste angrebepunkt bør derimod være efterspørgselssiden:

- En aktiv erhvervs- og industripolitik, der skaber flere arbejdspladser.
- En uddannelses- og socialpolitik, der bidrager til at styrke denne politik.
- Ansættelse af flere til at øge velfærden på alle områder med udækkede behov.